

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ilgtspējīgu, vidi saudzējošu darba vietu veicināšana un ES tiesību aktu kopums enerģētikas un klimata jomā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 44/18)

Ziņotājs: **IOZIA kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2009. gada 16. jūlijā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Ilgtspējīgu, vidi saudzējošu darba vietu veicināšana un ES tiesību aktu kopums enerģētikas un klimata jomā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 1. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 464. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 14. un 15. jūlijā (14. jūlijā sēdē), ar 146 balsīm par, 4 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Atzinuma kopsavilkums

1.1. “Vēlos parādīt, ka ieguldījumi videi draudzīgās un energoefektīvās tehnoloģijās sniedz saimniecisku labumu. Iespējas ir ļoti plašas.”

ES komisāre klimata pārmaiņu jautājumos *Connie Hedegaard*

1.2. Trešā gadu tūkstoša sākumā jāmeklē atbildes uz jauniem jautājumiem, kas skar mūsu planētas nākotni. Draudi, ko rada pašreizējās klimata pārmaiņas, enerģijas pieprasījuma pieaugums visā pasaulē, salīdzinoši drīz sagaidāmais līdzšinējo enerģijas avotu izsīkums un pieaugošā apziņa sabiedrībā, kura aicina veikt pasākumus, lai ierobežotu un mazinātu siltumnīcefekta gāzu emisiju kaitīgo ietekmi, liecina, ka jāpārskata attīstības modelis, jāsamazina patēriņš un jāpalielina alternatīvo un atjaunojamo energoresursu izmantošana, kas sekmē emisiju samazināšanu. ES politikas pasākumi jāvērs uz vidi saudzējošas, sociālas un konkurētspējīgas Eiropas izveidošanu.

1.3. Nepieciešamība uzlabot piegādes drošību un samazināt atkarību no politiski nestabiliem reģioniem vai konkurējošām valstīm, kā arī pakāpeniskās pārmaiņas dažādu enerģijas avotu izmantošanā, vairāk izmantojot tīrus un atjaunojamus enerģijas avotus, ļauj secināt, ka “jaunā un vidi saudzējošā ekonomika” veicinās ilgtspējīgu attīstību un nodarbinātības pieaugumu un sekmēs jauna saimnieciskā, sociālā un ekoloģiskā līdzsvara radīšanu.

1.4. EESK vēlas šajā atzinumā analizēt ilgtspējīgu, vidi saudzējošu darba vietu nākotnes perspektīvas un apzināt instrumentus, kas vislabāk piemēroti to atbalstīšanai un veicināšanai.

1.5. Novērtējot šo jauno politikas pasākumu rezultātus, jāņem vērā starpība starp jaunizveidoto un likvidēto darba vietu skaitu. Pēdējās minētās ir darba vietas, kas saistītas ar

roku darbu (ogļu raktuvēs, tradicionālo elektrostaciju būvniecībā un apkopē utt.). Vienlaikus ar šiem pārmaiņu procesiem jāveic gan ienākumu nodrošināšanas, gan profesionālās izglītības un pārkvalificēšanās pasākumi. Darba ņēmējiem un sabiedrībai kopumā jaunā, vidi saudzējošā ekonomika jāuztver kā lieliska iespēja; šādai ekonomikai jāatbilst pienācīga darba principiem un jāsekmē sociāli, ekoloģiski un saimnieciski ilgtspējīga attīstība.

1.6. Eiropas stratēģijai, kas nodrošinātu pāreju uz ekonomikas un rūpniecības politiku, kura pazeminātu oglekļa emisiju līmeni, jābalstās uz valdības, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības dialogu par pārmaiņām ekonomikā un rūpniecībā un investīcijām attiecīgās tehnoloģijās, lai radītu jaunas, pienācīgas un vidi saudzējošas darba vietas, un jaunu, vidi saudzējošu prasmju apgūšanā.

1.7. Lai minēto stratēģiju sekmīgi īstenotu, valstu un vietējā līmeņa pārvaldes iestādes, uzņēmumi un arodbiedrības jāiesaista pastāvīgā dialogā ar mērķi pārraudzīt, kā tā ietekmē nodarbinātību un darba tirgu. Progress nav panākams bez sociālo partneru un organizētās pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanas. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka izveidots Klimata politikas ģenerāldirektors (CLIM), kas koordinēs ES iekšējo un ārējo politiku attiecībā uz klimata pārmaiņu ierobežošanu un pielāgošanos tām.

1.8. Komiteja uzskata, ka noteikti ir jāizveido pastāvīgu konsultāciju mehānisms, lai prognozētu sociālekonomisko pārmaiņu sekas, koordinētu nozaru padomju darbību un izvērstu sociālo partneru un valsts iestāžu dialogu. Eiropas Vides aģentūra būtu arī jāpilnvaro panākt emisiju efektīvu izsekojamību visos ražošanas un transporta līmeņos. Tas jā dara, izmantojot aprites cikla analīzes metodi, kā noteikts ISO 14040 standartā, Komisijas publicētajā zaļajā grāmatā (COM(2001) 68) un paziņojumā (COM(2003) 302) par tematu “Integrēta produktu politika”. Tas netieši ieteikts arī ES Regulā

(EK) Nr. 761/2001 par Kopienas vides vadības un audita sistēmu (EMAS) un Regulā (EK) Nr. 1980/2000 par ekomarķējumu.

1.9. Eiropas Savienībai ir īpaša nozīme vidi saudzējošu darba vietu veicināšanā. Runājot par ieguldījumiem, jānorāda, ka Eiropas Savienībai jāveicina pasākumi darbības veidu un nozaru atbalstam un kopā ar dalībvalstīm jāveido stabils tiesiskais pamats, kas ļautu būtiski samazināt administratīvo slogu un vienmēr atbilstu MVU vajadzībām. Saistībā ar darba tirgu jāatzīmē, ka Eiropas Savienībai jāsekmē īpašu programmu ieviešana, lai atbalstītu profesionālo izglītību un, jo sevišķi, to darba ņēmēju pārkvalificēšanos, kuri rūpniecisko pārmaiņu dēļ varētu zaudēt darbu vai kuru ienākumu līmenis varētu pazemināties. Dalībvalstīm jāveicina energoefektivitātes paaugstināšana un ieguldījumi atjaunojamās enerģijas avotos, kā arī pētniecība un izstrāde, piešķirot nodokļu atvieglojumus uzņēmumiem un lietotājiem un izmantojot ienākumus no emisijas kvotu izsolēm. Pašreizējās krīzes apstākļos šāda politika ir steidzami jāīsteno.

1.10. Būtiska nozīme ir publiskajiem iepirkumiem — tie rada vairāk nekā 15 % no Eiropas Savienības IKP. Atviegloti noteikumi attiecībā uz ekoloģiski ilgtspējīgām precēm un pakalpojumiem varētu tirgū veicināt straujākas investīcijas tehnoloģiskajos jauninājumos.

1.11. ES kopumā — gan Kopienas, gan dalībvalstu līmenī — vēl joprojām pārāk maz līdzekļu iegulda pētniecībā, proti, mazāk nekā 2 % no IKP (salīdzinājumā ar 2,6 % ASV un 4 % Japānā). Eiropai vairāk jāiegulda pētniecībā un izstrādē, un šiem pētījumiem ir jāveicina tādas sabiedrības veidošana, kurā ir zems oglekļa dioksīda emisiju līmenis.

1.12. Lielākais attīstības potenciāls ir visām tradicionālajām nodarbošanās un darba formām, kuras iespējams padarīt ekoloģiskākas. Šai ziņā būtiska nozīme ir pilsoniskajai sabiedrībai. Jauniešu izglītošana vides jautājumos, profesionālā izglītība, saziņa un uzņēmēju, darba ņēmēju un visas sabiedrības informēšana ir būtiski pasākumi ceļā uz jaunu, vidi saudzējošu ekonomiku. Īstenojot *Pinocchio* projektu, Komiteja aktīvi iesaistās minēto pasākumu atbalstīšanā.

1.13. Arī lauksaimniecības nozare varētu sniegt ļoti nozīmīgu ieguldījumu, proti, mainot ražošanas tehnoloģiju, attīstot agromežsaimniecību un audzējot biomasu. Pašreizējie centieni kopt dabas ainavu un aizsargāt vidi liecina, ka lauksaimniecības nozare un tās organizācijas varētu aktīvi piedalīties plašā izpratnes veidošanas un informēšanas kampaņā par jaunās, vidi saudzējošās ekonomikas priekšrocībām.

1.14. Biomasas ir visnozīmīgākais atjaunojamais enerģijas avots. Saskaņā ar 2008. gada datiem biogēnie enerģijas avoti Eiropas Savienībā tiek izmantoti daudz vairāk nekā visi citi

atjaunojamie enerģijas avoti. ES 27 dalībvalstīs kopumā divas trešdaļas no primārās atjaunojamās enerģijas — 66,1 % no 6 200 petadžouliem (PJ) — ir iegūtas no biomasas.

1.15. Šajos sarežģītajos saimnieciskajos apstākļos, kad piekļuve kapitālam ir ierobežota, galvenā uzmanība jāpievērš konkrētām prioritātēm, kuras Eiropai turpmākajos gados būs būtiskas tādās jomās kā, piemēram, globālā konkurence, vides aizsardzība un darba vietu nodrošināšana. Komiteja uzskata, ka nozīmīgas jomas ir arī atjaunojamie enerģijas avoti, ilgtspējīgi transportlīdzekļi un ēkas ar zemu enerģijas patēriņu.

1.16. Pārejas periodā publiskajam sektoram šīm nozarēm jāsniedz vislielākais atbalsts. Vilcināšanās politika, nestabils un pretrunīgs tiesiskais regulējums un birokrātija ir galvenie šķēršļi, kas kavē pasākumu izstrādi un kvalitatīvu un pienācīgu vidi saudzējošu darba vietu izveidi.

2. Ievads

2.1. Enerģijas tirgus

2.1.1. Finanšu un ekonomikas krīze neapšaubāmi ir palēninājusi visu jauno enerģijas ieguves veidu attīstību.

2.1.2. Investīcijas naftas un gāzes nozarē 2009. gadā būtiski samazinājās, to apjomam sarūkot par aptuveni 19 % jeb vairāk nekā 90 miljardiem ASV dolāru (Starptautiskā Enerģētikas aģentūra (IEA), Pasaules enerģētikas pārskats, 2009. gads). Kaut arī pašlaik patēriņš nepalielinās, tiek prognozēts, ka enerģijas pieprasījums līdz 2030. gadam pieaugs par 40 %, kas atbilst 16,8 miljardiem tonnu naftas ekvivalenta.

2.1.3. Degizrakteņi nodrošinās vairāk nekā 77 % no pieprasījuma pieauguma laika posmā no 2007. gada līdz 2030. gadam, un paredzams, ka naftas pieprasījums palielināsies no pašreizējiem 85 miljoniem barelu dienā (Mb/d) līdz 88 Mb/d 2015. gadā un 105 Mb/d 2030. gadā.

2.1.4. Kā norādīts 2009. gadā publicētajā Pasaules enerģētikas pārskatā, klimata pārmaiņas var mazināt un ierobežot, ja enerģētikas nozarē tiks veiktas būtiskas pārmaiņas. Ziņojumā ierosināts "Scenārijs 450", kas paredz stingri noteiktā laika posmā īstenot pasākumus, lai ilgtermiņā neļautu siltumnīcefekta gāzu koncentrācijai atmosfērā pārsniegt 450 daļas uz miljonu oglekļa dioksīda ekvivalenta, un ierobežotu pasaules vidējās temperatūras paaugstināšanos, lai tā nepārsniegtu 2 °C robežu salīdzinājumā ar līmeni pirms rūpniecības laikmeta. Starptautiskā Enerģētikas aģentūra uzskata — lai to panāktu, augstākais pieprasījums pēc izrakteņu kurināmā jāsamazina līdz 2020. gadam un enerģijas avotu radīto oglekļa dioksīda emisiju apjomam no 28,8 gigatonnām 2007. gadā jāsamazinās līdz 2,4 gigatonnām 2030. gadā.

2.2. Energoefektivitāte

2.2.1. Eiropas Savienības energoefektivitātes programmās izvirzīts mērķis laika posmā no 2005. gada līdz 2020. gadam samazināt energointensitāti par 3,3 % gadā, lai ik gadu varētu ietaupīt 860 miljonus tonnu naftas ekvivalenta. Tas ir tālejošs mērķis, kura sasniegšana, ja vien iespējams, jāpanāk ar obligāti īstenojamiem pasākumiem. Šiem pasākumiem būs vajadzīgi apjomīgi ieguldījumi, taču tie radītu ievērojamus ietaupījumus, kas pēc Komisijas aprēķiniem sasniegtu aptuveni 100 miljardus *euro* gadā (Komisijas paziņojums "Energoefektivitātes rīcības plāns. Potenciāla izmantošana", COM(2006) 545 galīgā redakcija).

2.2.2. Vairākos iepriekšējos atzinumos Komiteja ļoti atzinīgi novērtējusi ES iniciatīvas, kuru mērķis ir izvērst energoefektivitātes paaugstināšanas programmas ⁽¹⁾. Komiteja tomēr arī norādījusi, ka dalībvalstīs šāds entuziasms nav vērojams ⁽²⁾. EESK vēlreiz norāda: "Pietiekama uzmanība bieži netiek pievērsta tādām aspektam kā vidi saudzējošas politikas ekonomiskās priekšrocības. "Zaļā ekonomika" patiesi ir viens no iespējamajiem veidiem, kā izkļūt no pasaules krīzes. Šī jaunā vidi saudzējošā tautsaimniecība rada jaunas nodarbinātības iespējas. Komisārs Dimas kgs norādīja, ka vidi saudzējoši ieguldījumi nākamajā desmitgadē Eiropas Savienībā radīs 2 miljonus darba vietu. Tādēļ vidi saudzējoša ekonomika nav luksuss." ⁽³⁾

2.2.3. Komisijai būtu jāpārskata energoefektivitātes stratēģija. Līdz šim panāktais progress nav nesis gaidītos ieguvumus. Naftas cenas, kas no 2008. gada 11. jūlija līmeņa, proti, 147,27 ASV dolāriem par barelu samazinājās līdz vidēji 53,56 ASV dolāriem par barelu 2009. gadā (2008. gadā — 91,48 ASV dolāri par barelu) (*WTRG Economics*) pašlaik ir diezgan stabilas, bet šāda attīstība noteikti nav veicinājusi ieguldījumus.

2.2.4. Direktīvas par energoefektivitāti mājokļos un biroju ēkās pārskatīšana, kas ievērojami paplašinās to personu loku, uz kurām attiecas prasība veikt strukturālos darbus jaunuzceltās un atjaunojamās ēkās, noteikumi par automobiļu izplūdes gāzēm un vēl nepieņemtie tiesību akti par vieglo kravas transportlīdzekļu izplūdes gāzēm prasīs no uzņēmumiem ievērojamus pūliņus, lai tie varētu sasniegt izvirzītos emisiju samazināšanas mērķus. Tas ļaus būtiski paaugstināt energoefektivitāti un tādējādi samazināt enerģijas patēriņu.

2.2.5. *EurObserv'ER* 2009. gadā publicētajā ziņojumā ("The State of Renewable Energies in Europe", *EurObserv'ER* 9. ziņojums, 2009. gads) analizēta dažādu atjaunojamās enerģijas ieguves tehnoloģiju tiešā ietekme uz nodarbinātību, aplūkojot 14 ES dalībvalstis — Vāciju, Franciju, Spāniju, Dāniju, Zviedriju, Itāliju, Austriju, Poliju, Somiju, Apvienoto Karalisti, Nīderlandi, Slovākiju, Slovēniju un Luksemburgu. Pateicoties atjaunojamās enerģijas ieguves tehnoloģijām, 2008. gadā izveidoto vai saglabāto darba vietu skaits ir 660 000, tostarp vairāk nekā 42 % darba vietu (aptuveni 278 000) radītas biogēnās enerģijas jomā (konkrēti, biomasā). Investīcijas biomasas izmantošanā nodro-

šina ilgtermiņa nodarbinātību, samazina Eiropas atkarību enerģētikas jomā un ievērojami samazina oglekļa dioksīda emisijas līmeni.

3. Ekonomikas krīze un vidi saudzējošas darba vietas

3.1. Pašreizējā ekonomikas krīze smagi skārusi publiskās finanses. *Euro* zonas valstu kopējais deficīts 2009. gadā bija 6,4 %, un Komisija prognozē, ka 2010. gadā tas sasniegs 6,9 %. Tāpēc būs jāīsteno stingri parādu samazināšanas plāni, lai īsā laika posmā panāktu deficīta atbilstību Stabilitātes paktā noteiktajiem kritērijiem. Runājot par vidi saudzējošas izaugsmes veicināšanu, Komiteja iesaka izvairīties no retorikas un politiskas bezdarbības.

3.2. Plāniem veicināt atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu un energoefektivitātes programmām piešķir arvien mazāku finansējumu. Dalībvalstīs energoefektivitātes programmām, investīcijām, kas sekmē atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu un ilgtspējīgu mobilitāti, un ieguldījumiem transporta nozarē būtu jāpiešķir lielāks finansējums nekā paredzētie 50 % ienākumu no emisijas kvotu izsolēm.

3.3. Varētu rasties nepareizs priekšstats, ka klimata pārmaiņas var ierobežot, vienīgi samazinot patēriņu. Jāņem vērā enerģētikas jomā veikto ieguldījumu ienesīgums, kā arī savstarpēji jāsaista ilgtspējas un attīstības jēdziens, tādējādi veidojot jaunu izpratni par ekonomiku, kurā nepieļauj "ilgtspējīgu recesiju" un "atbilstošu" bezdarba līmeni, kas neizbēgami pazemina iedzīvotāju dzīves līmeni un nesekmē būtiskas pārmaiņas mūsu planētas aizsardzībā.

3.4. Uzņēmumi — it sevišķi MVU — pašlaik tikai ar milzīgām grūtībām spēj piekļūt kredītiem. Tā kā pamatdarbībai jāatvēr mazāk līdzekļu, praktiski neiespējami ir veikt investīcijas bieži vien dārgajos remontdarbos, kuri atmaksājas tikai pēc vairākiem gadiem. Tāpēc vajadzīgas mērķtiecīgas atbalsta programmas.

3.5. Paužot viedokli par kādu no nesenajām Komisijas iniciatīvām, Starptautiskā Darba organizācija (Starptautiskās Darba organizācijas Ekonomikas un darba tirgus analīzes departamenta direktors *Duncan Campbell*) ierosināja šādu definīciju:

"Vidi saudzējošas darba vietas ir tādas darba vietas, kurām ir mazāka ietekme uz vidi",

— samazinot enerģijas, izejvielu un ūdens patēriņu,

— pazeminot oglekļa dioksīda līmeni un samazinot materiālu patēriņu ekonomikā,

— samazinot siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu,

⁽¹⁾ OV C 10, 15.1.2008., 22.-35. lpp.

⁽²⁾ OV C 77, 31.03.2009., 54.-59. lpp.; OV C 318, 23.12.2009., 39.-42. lpp.

⁽³⁾ OV C 277, 17.11.2009., 20. lpp.

— īstenojot politikas pasākumus, lai piemērotos klimata pārmaiņām, kā arī

— aizsargājot un atjaunojot ekosistēmu.

3.6. Sadarbībā ar starptautiskajām darba devēju un arodbiedrību organizācijām SDO vairākus gadus ir veikusi padziļinātus nozares pētījumus par vidi saudzējošām darba vietām un uzskata, ka minētās darba vietas būs saistītas galvenokārt ar šādām nozarēm:

Enerģētika	Integrēta gazifikācija / oglekļa dioksīda piesaiste
	Koģenerācija (gan siltumenerģijas, elektroenerģijas ražošana)
	Atjaunojamie enerģijas avoti (vēja un saules enerģija, biodegviela, ģeotermālā enerģija, mazas hidroelektrostacijas), kurināmā elementi
Transports	Transportlīdzekļi ar mazāku degvielas patēriņu
	Hibrīda–elektriskie, elektriskie un kurināmā elementa transportlīdzekļi
	Automobiļu koplietojums
	Sabiedriskais transports
	Nemotorizēta pārvietošanās (ar riteni, ar kājām) un pārmaiņas zemes izmantošanas politikā un apmešanās paradumos (attāluma samazināšana un atkarības mazināšana no motorizētiem transportlīdzekļiem)
Rūpniecība	Piesārņojuma kontrole (skruberi un citas izpūtēju tehnoloģijas)
	Enerģijas un materiālu efektivitāte
	Tīrās ražošanas tehnoloģijas (izvairīšanās no toksiskām vielām)
	Ražošanas cikli pēc "Cradle-to-cradle" metodes (noslēgtas sistēmas saskaņā ar William McDonough un Michael Braungart definīciju)
Ēkas	Apgaisojums, energoefektīvas ierīces un biroja aprīkojums
	Apkures un dzesēšanas sistēmas, kurās izmantota saules enerģija, saules bateriju paneļi
	Novecojošo ēku atjaunošana, izmantojot jaunas tehnoloģijas
	Ekoloģiska būvniecība (energoefektīvi logi, izolācija, būvmateriāli, apkure, ventilācija un gaisa kondicionēšana)
	Ēkas, kuru apkurei izmanto pasīvo saules enerģiju, un ēkas, kas nerada siltumnīcefekta gāzu emisijas

Materiālu apsaimniekošana	Otrreizējā pārstrāde
	Ražotāju atbildības palielināšana, izstrādājumu atpakaļpieņemšana un atjaunošana
	Dematerializēšana
	Produktu izturīgums un to labošanas iespējas
Mazumtirdzniecība	Efektīvu produktu veicināšana un ekomarķējuma izmantošana
	Veikalu atrašanās tuvāk dzīvojamajiem rajoniem
	Sūtīšanas attāluma samazināšana (no preču izcelsmes vietas un pārdošanas vietas)
	Jaunā pakalpojumu ekonomika (pakalpojumu un nevis produktu pārdošana)
Lauksaimniecība	Augsnes aizsardzība
	Ūdens efektivitāte
	Bioloģiskas audzēšanas metodes
	Attāluma samazināšana starp ražotāju un tirgu
Mežsaimniecība	Mežu atjaunošanas un apmežošanas projekti
	Agromežsaimniecība
	Mežu ilgtspējīga apsaimniekošana un sertifikācijas shēmas
	Mežu izciršanas apturēšana

3.7. Vidi saudzējošās darba vietās lielākajā daļā darbības jomu kopumā nepieciešams augsts prasmju un profesionālās apmācības līmenis.

4. Nozīmīgākie dalībnieki un veiksmīgi piemēri

4.1. Dažādu apvienību pārstāvji sniedza vērtīgu ieguldījumu debatēs, kas 2010. gada 23. martā notika EESK rīkotajā uzklaušanās sēdē.

4.2. Itālijas Amatnieku federācijas (*Confartigianato*) Bergamo nodaļas priekšsēdētājs runāja par "zaļo" enerģijas nedēļu; tās laikā notika 16 izpratnes veicināšanas pasākumi un debates, kurās 80 referenti un simtiem dalībnieku analizēja reglamentējošos un tehniskos jautājumus saistībā ar energotaupību un ekoloģisko ilgtspēju. Minētais pasākums bija spilgts piemērs, kas norāda uz to, kādu lomu var uzņemt profesionālās apvienības un kāda tām būtu jāuzņemas jaunas kultūras veidošanā. Pasākuma dalībniekus informēja par jauniem pakalpojumiem enerģētikas jomā, piemēram, kontaktpunktu, kas uzņēmumiem sniedz ekspertu konsultācijas enerģētikas jautājumos, atbalsta dienestu kredītu saņemšanai un ieguldījumu veicināšanai, tostarp apvienības krājaizdevu sabiedrību, un tehnisko apmācību sadarbībā ar Bergamo universitātes Inženierzinātņu fakultāti.

4.3. Par Eiropas klimata un enerģētikas politiku atbildīgais Pasaules Dabas fonda (WWF) pārstāvis uzsvēra, ka šīs organizācijas pētījumi liecina par vidi saudzējošas ekonomikas pozitīvo ietekmi uz nodarbinātību. Vides organizācijas pilnībā atbalsta politiku, kura veicinātu tādu enerģijas avotu izmantošanu, kas rada zemas oglekļa emisijas vai, vēl labāk, darbojas bez siltumnīcefekta gāzu emisijām.

4.4. Polijas arodbiedrības NSZZ *Solidarność* pārstāvis (Ieguves rūpniecības un enerģētikas nozaru sekretariāta priekšsēdētājs) uzsvēra riskus, kas saistīti ar politiku, kas nav bijusi labvēlīga fiziskā darba darītājiem. Ļoti svarīgi ir saglabāt nodarbinātību, īstenojot iniciatīvas jaunu darba vietu radīšanai, lai aizstātu likvidētās darba vietas. Mums jādomā par līdzsvaru starp jaunradītajām un zaudētajām darba vietām. Liela uzmanība jāpievērš arī atalgojumam, proti, dažas no jaunajām, vidi saudzējošajām darbavietām ir zemāk atalgotas, un no oglekļa ražots kilovats maksā uz pusi mazāk nekā no atjaunojamajiem energoresursiem saražotā enerģija. Neīstenojot pienācīgu nodarbinātības veicināšanas politiku, pastāv reāls risks, ka īsā laika posmā bezdarbs varētu pieaugt divas reizes. Jāparedz arī piemēroti pasākumi, kas veicina darba ņēmēju mobilitāti.

4.5. Eiropas Būvniecības nozares federācijas priekšsēdētājs uzsvēra Eiropas uzņēmumu apņēmību un ieinteresētību iesaistīties dzīvojamo ēku, kā arī sabiedrisko un privāto darba telpu modernizācijā un energoefektivitātes uzlabošanā. Nozare nelūdz īpašu finansiālu palīdzību, bet gan vēlētos stabilu tiesisko regulējumu, kas būtu spēkā noteiktu laika posmu un ļautu plānot ieguldījumus un ražošanu. Būvniecības nozarei nav nepieciešamas īstermiņa subsīdijas, bet pastāvīga un pietiekami liela finanšu līdzekļu plūsma, ar ko tā varētu rēķināties. Piemērota nodokļu politika varētu rosināt privātās mājsaimniecības veikt šādus ieguldījumus. Uzņēmumi ir gatavi sniegt savu ieguldījumu, lai nodrošinātu darbiniekiem nepieciešamo apmācību.

4.6. Eiropas Arhitektu padomes (ACE) priekšsēdētājs uzsvēra, ka jāturpina pilnveidot apmācību par ilgtspējīgu arhitektūru Eiropā un popularizēt vienotu skatījumu uz teritoriālo pasākumu plānošanu; lai to īstenotu, pamatīgi jāpārliūko visas šai profesijai izvirzītās prasības. ACE uzskata, ka sadarbībā ar būvniecības apvienībām ir jāizvirza tālejoši mērķi, lai uzlabotu ēku kvalitāti un energoefektivitāti. ACE, pamatojoties uz nesen gūtu negatīvu pieredzi, pauž šaubas par publiskā un privātā sektora partnerības lietderību publiskā iepirkuma jomā.

4.7. Komisijas pārstāvis uzsvēra plašās iespējas, kas paveras nodarbinātības jomā, proti, tiek lēsts, ka iespējams izveidot vairāk nekā 1 miljonu jaunu darba vietu. Otrā ģeotermijas jautājumiem veltītā kongresa panākumi liecina, kādas varētu būt attīstības tendences. Piemēram, Zviedrijā uz 1 000 iedzīvotājiem ir uzstādīti 33 siltumsūkņi; salīdzinājumam — Spānijā tikai 0,1. Birokrātija ir galvenais iemesls, kas apgrūtina atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu. Energoefektivitāte — jo īpaši ēku energoefektivitāte — ir visas sistēmas pamatelements. Saskaņā ar

valstu rīcības plāniem radītās vidi saudzējošās darbavietas būtu stabilas un konkurētspējīgas.

4.8. Berlīnes Ekonomikas un tehnoloģiju universitātes pārstāvis sniedza daudz informācijas un vērtīgas ierosmes. Viņš norādīja uz spēcīgo starptautisko konkurenci atjaunojamo enerģijas avotu tirgū, kurā galvenie dalībnieki ir ASV un Ķīna. Ķīna un Taivāna pašlaik eksportē gandrīz 50 % pasaules saules bateriju paneļus.

4.9. Pārstāvis no Spānijas uzņēmuma, kas ir viens no lielākajiem vēja turbīnu ražotājiem valstī, uzsvēra šīs nozares stratēģisko nozīmību; tā attīstījies, pateicoties gudrai un drosmīgai politikai, kas veicinājusi investīcijas un pievienotās vērtības radīšanu. Turpinot politiku, kas veicina atjaunojamo energoresursu izmantošanu, turpmākās attīstības perspektīvas ir labas par spīti pašreizējai krīzei. Viņš citēja ASV prezidentu *Barack Obama*, kurš teicis: "Valsts, kas būs vadošā ekoloģiski tīras enerģijas ekonomikā, būs vadošā visas pasaules ekonomikā" (Prezidenta *Barack Obama* uzruna par stāvokli valstī, 2010. gada 27. janvāris).

4.10. Visbeidzot, Eiropas Arodbiedrību konfederācijas (EAK) vecākais padomnieks uzsvēra konfederācijas apņēmību atbalstīt pasākumus, kas veicinātu tādu darba vietu veidošanu, kuras nekaitē videi un kurās nodrošināta cieņpilna attieksme, tiesību ievērošana un atbilstošs atalgojums. Vidi saudzējošām darbavietām jau saskaņā ar to definīciju būtu jābūt pienācīgām darba vietām. EAK uzskata, ka ir jāīsteno pārejas pasākumi, lai veicinātu apmācību un prognozētu pārmaiņas rūpniecībā.

5. Nākotnes perspektīvas

5.1. Prognozējot vidi saudzējošu darba vietu, energoefektivitātes pasākumu un klimata pārmaiņu ierobežošanas iniciatīvu iespējamo pozitīvo ietekmi uz nodarbinātību, pēdējos gados ir minēti vairāki savstarpēji ļoti atšķirīgi skaitļi. Aprēķināts, ka tiks radīti vairāki simti tūkstošu jaunu darba vietu, taču tas notiek ļoti lēni. Ļoti grūti ir novērtēt tiro pieaugumu, proti, cik lielā mērā kompensētas tajā pašā nozarē zaudētās darba vietas.

5.2. Ja aplūkojam vienīgi ekoloģiskās nozares, jānorāda, ka tajās pašlaik izveidoti 4,6 miljoni vidi saudzējošu darbavietu, taču aplūkojot visas darbības formas, kas saistītas ar vides resursiem, piemēram, mežsaimniecību vai ekotūrismu, šis skaitlis sasniedz 8,67 miljonus jeb 6 % no 27 Eiropas Savienības dalībvalstīs nodarbināto kopskaita. Izmantojot plašu definīciju, kas vidi saudzējošām darba vietām pieskaita arī netiešo nodarbinātību un palīgdarbus (GHK et al., 2007. gads), kopējais nodarbināto skaits sasniedz 36,4 miljonus jeb 17 % no kopējā ES darbaspēka. Nesen izstrādātajā dokumentā par nodarbinātību Eiropā ("Nodarbinātība Eiropā 2009. gadā") Komisija plaši analizējusi šīs atšķirības. Ievērojama izaugsme vērojama atjaunojamo energoresursu jomā, bioloģiskajā lauksaimniecībā un, lai gan vēl joprojām mazākā mērā, arī nozarēs, kas saistītas ar ēku modernizāciju.

5.3. Svarīgākās nozares: būvniecības nozare

5.3.1. Būvniecības nozare ir lielākais rūpnieciskais darba devējs Eiropā, nodarbinot 16,3 miljonus darba ņēmēju jeb aptuveni 7,6 % no kopējā strādājošo skaita. Apgrozījums 2008. gadā sasniedza 1 305 miljardus *euro* jeb 10,4 % no IKP. Būvniecības nozarē netieši nodarbināti apmēram 32 miljoni darba ņēmēju (Eiropas Būvniecības nozares federācijas (FIEC) 2009. gada ikgadējais ziņojums).

5.3.2. Eiropas būvniecības nozare ir aktīvi iesaistījusi projektos un iniciatīvās ar mērķi panākt augstākus energoefektivitātes standartus un lielākus enerģijas ietaupījumus. Kā piemēri mināmi ar Septīto pamatprogrammu saistītie projekti: *Sunrise* — saules ģeneratoru bateriju izmantošana ēkās; *Cygnus* — siltinātu koksnes paneļu ražošana, izmantojot otrreizējās izejvielas, kurām ir zemas izmaksas un kuras padara pieejamākas ēkas ar zemām oglekļa dioksīda emisijām; *Mobi3con* — sistēma trīsdimensionālu datu apstrādei būvlaukumos, lai nepieļautu neatbilstības starp projektu un tā īstenošanu. Eiropas Būvniecības nozares federācija (FIEC) lēš, ka minētie projekti ļaus ietaupīt 6,2 miljardus *euro*.

5.3.3. Par spīti finanšu krīzes smagajām sekām, kuru dēļ dažu valstu, piemēram, Spānijas un Īrijas, tirgū vērojams panīkums, nozare uzskata, ka programmas, kas paredzētas ēku energoefektivitātes paaugstināšanai, nākamajos gados ļaus izveidot vismaz 800 000 jaunu darba vietu īpaši apmācītiem tehniķiem un inženieriem. Aprēķināts, ka laika posmā no 2007. līdz 2012. gadam Francijā vien darba vietu skaits šajā nozarē pieaugs no 169 000 līdz aptuveni 320 000 (Francijas Vides un enerģijas pārvaldības aģentūras (Ademe) pētījums, 2008. gads).

5.3.4. Arī energoapgādes pakalpojumu uzņēmumos (*energy service companies*) paredzama jaunu darba vietu izveidošana. Tie ir uzņēmumi, kas īsteno energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumus, uzņemoties risku par pasākumu izpildi un atbrīvojot gala patērētāju no organizatoriskā un investīciju sloga. Dažu valstu lielie ražotāji, baidoties no strauja patēriņa sarūkuma, kavē šo uzņēmumu darbības paplašināšanos (*).

5.3.5. Lai varētu efektīvi pārvaldīt rūpniecībā notiekošās pārmaiņas, būtiska nozīme ir profesionālajai izglītībai un mūžizglītībai, un tāpēc FIEC un Eiropas Būvnieku un kokapstrādes darbinieku federācija aktīvi sadarbojas, lai izstrādātu kopīgas iniciatīvas profesionālās apmācības jomā un pārrobežu apmācības projektus.

5.4. Atjaunojamo enerģijas avotu izmantošana

5.4.1. Fotogalvanisko elementu nozarē 2008. gadā bija nodarbināti 190 000 cilvēku (130 000 tiešā veidā un 60 000 netieši). Tā kā 27 ES dalībvalstu tirgus ir ļoti liels, nozarē līdz 2030. gadam radīsies 2,2 miljoni jaunu darba vietu. Tomēr tīrais pozitīvais ieguvums nodarbinātības jomā būs mazāks, jo, pieņemot, ka 15 % saražotā tiks eksportēti, kopīgais ieguvums

ES 27 dalībvalstīs 2030. gadā būs aptuveni 162 000 darba vietu (2010. gadā — 20 000 un 2020. gadā — 49 000) (Eiropas Fotogalvanisko elementu nozares apvienība (EPIA), 2009. gads).

5.4.2. Fotogalvanisko elementu nozarē vajadzīgi augsti kvalificēti darbinieki, kas nodarbotos ar pētniecību, izstrādi un apkopi. Arhitektiem un inženieriem būs jāapsver, kā saules paneļus varētu izmantot pilsētu vēsturiskajos centros, kuriem ir nozīmīga ainaviskā un kultūras vērtība. Eiropā uzstādīto ierīču kumulatīvā jauda ir pieaugusi no 1 981 megavatiem (MW) 2005. gadā līdz 9 405 MW 2008. gadā, un tas nozīmē, ka laika posmā no 2007. līdz 2008. gadam jauda pieaugusi gandrīz divkārt (Eiropas Fotogalvanisko elementu nozares apvienība (EPIA) — A.T. Kearney pētījums "Global market outlook for photovoltaics until 2013 – 2009"). Vajadzīgas īpašas programmas, lai apmācītu darba ņēmējus 50 000 jaunajām darba vietām, kuras laika posmā līdz 2030. gadam paredzēts izveidot ik gadu. Pašreizējās maģistrantūras un doktorantūras līmeņa programmas, kas veltītas apmācībai fotogalvanisko elementu izmantošanā, nav pietiekami efektīvas.

5.4.3. Vēja enerģija ir visplašāk izmantotais atjaunojamas enerģijas avots — uzstādīto ierīču jauda 2008. gada beigās sasniedza 64 935 MW. ES vēja enerģijas nozarē 2007. gadā tiešā veidā bija nodarbināti 108 600 strādājošie; ja pieskaitām arī netieši nodarbinātos, šis skaits sasniedz 154 000. Vēja turbīnu un komplektējošo daļu ražošanas nozarē strādā 59 % no tiešā veidā nodarbinātajiem. Vēja enerģijas nozarē visvairāk cilvēku strādā Vācijā, Spānijā un Dānijā (Eiropas Vēja enerģijas apvienība (EWEA), 2009. gads). Eiropas Vēja enerģijas apvienība lēš, ka līdz 2020. gadam nozarē nodarbināto skaits varētu pieaugt vairāk nekā divas reizes, sasniedzot 330 000 strādājošo.

5.4.4. Spānijā — valstī, kas veikusi apjomīgus ieguldījumus alternatīvo enerģijas avotu izmantošanā — veikts pētījums, kurā analizēti divi dažādi attīstības scenāriji un prognozēts, ka darba vietu skaitam jāpieaug no 89 001 (2007. gadā) līdz 228 000–270 000 (Spānijas Arod biedrību institūts nodarbinātības, vides un veselības jautājumos (ISTAS), 2009. gads).

5.5. Transports

5.5.1. Autorūpniecībā un autotransportā nodarbināti aptuveni 2,2 miljoni darba ņēmēju, savukārt netieši šajās nozarēs strādā 9,8 miljoni cilvēku (Eiropas Autobiļu ražotāju asociācija (ACEA)). Šim skaitlim jāpieskaita arī sabiedriskajā transportā un ar privāto transportu saistītajās nozarēs strādājošie. Pieskaitot arī dzelzceļa, kuģu un gaisa satiksmē un ar tām saistītajās nozarēs strādājošos, kā arī kravu autopārvadātājus, kopējais nodarbināto skaits pārsniedz 16 miljonus.

5.5.2. Krīze transporta nozari skārusi ļoti spēcīgi. Ražošanas kritums autobusu ražošanā bija 7,6 %, automobiļu ražošanā — 21,6 %, mikroautobusu ražošanā — 48,9 % un smago automobiļu ražošanā — 62,6 %, kas liecina par ražošanas sabrukumu. Citās transporta nozarēs stāvoklis nav daudz labāks — kopumā vērojama pasūtījumu skaita un saimnieciskās darbības vispārējā samazināšanās.

(*) OV C 77, 31.3.2009, 54.-59. lpp.; OV C 318, 23.12.2009., 39.-42. lpp.

5.5.3. Daudz vairāk nekā citas nozares transporta jomu īpaši ietekmēs tehnoloģiskās problēmas, kas būs jārisina, lai ievērotu tiesību aktus enerģētikas un klimata jomā un ar tiem saistītos noteikumus attiecībā uz oglekļa dioksīda emisiju. Gaisa transporta radīto emisiju iekļaušana Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (ETS) radīs sarežģījumus vecākām flotēm, kurām par emisiju radīšanu būs jāmaksā liela soda nauda. EESK jau reiz norādījusi ⁽⁵⁾, ka jūras transporta jomā, "it īpaši attiecībā uz transporta kuģiem, ETS sistēmu piemērot ir ievērojami sarežģītāk nekā aviācijas jomā tāpēc ka, pasaules jūras tirdzniecības specifika dēļ ļoti grūti ir aprēķināt ETS".

5.5.4. Dzelzceļa transporta nozarē paredzams ievērojams (un atzinīgi vērtējams) pasažieru un kravas pārvadājumu pieaugums. Sagaidāms, ka līdz 2030. gadam dzelzceļa pasažieru transporta nozarē tiks radīti 1,2 miljoni jaunu darba vietu un dzelzceļa kravas pārvadājumu nozarē — 270 000 jaunu darba vietu, savukārt autotransporta nozarē tiks zaudēti gandrīz 700 000 darba vietu (*Syndex Etuc Istas* veikts pētījums, 2007. gads).

5.5.5. Ilgtspējīga mobilitāte pilsētās, ko sekmēs tāda politika, kas skaidri atbalsta nemotorizētus pārvietošanās veidus, piemēram, riteņbraukšanu un iešanu kājām, uzlabos dzīves kvalitāti un būtiski veicinās oglekļa dioksīda emisiju samazināšanu.

6. Vidi saudzējošu darba vietu veicināšanas pasākumi

6.1. Publiskajam un privātajam sektoram un publiskā un privātā sektora partnerībām būs jāvelta lielas pūles, lai atrisinātu problēmas, ar kurām mēs pašlaik saskaramies, proti, apvienotu ekonomikas izaugsmi ar kaitīgo emisiju būtisku samazināšanu un iespējām radīt jaunas un labākas darba vietas.

6.2. Pašreizējais stāvoklis publisko finanšu jomā ierobežo mūsu rīcības brīvību, jo bija jāīsteno pasākumi, lai pārvarētu krīzi finanšu sistēmā, un pēc tam sākās ekonomikas krīze, kuras dēļ visās dalībvalstīs samazinājās nodokļu ieņēmumi.

6.3. Komiteja ierosina izveidot "Eiropas valstu fondu", kuram līdzekļus piešķirtu Eiropas Investīciju banka, kā arī Eiropas Centrālo banku sistēma un Eiropas Centrālā banka. No šī fonda būtu jāfinansē pasākumi, lai sasniegtu energoefektivitātes un energotaupības jomā izvirzītos mērķus. Lai nodrošinātu pietiekamu finansējumu klimata pārmaiņu ierobežošanas pasākumiem, Eiropai būtu vajadzīgs "Māršala plāns".

6.4. Eiropas Investīciju banka, kas jau pašlaik nodrošina līdzfinansējumu atjaunojamo enerģijas avotu izstrādei, varētu

pārvaldīt minēto fondu un piešķirt līdzekļus ar Eiropas banku sistēmas starpniecību.

6.5. Galvenā problēma ir līdzekļu efektīva izmantošana. Būtiski ir atbilstoši pārvaldīt un koordinēt struktūrfondu, Eiropas Sociālā fonda un Septītās pamatprogrammas finanšu līdzekļu izlietojumu; šo uzdevumu varētu uzticēt Eiropas Komisijas jaunajam Enerģētikas ģenerāldirektorātam.

6.6. Jāpiesaista arī privātais finansējums. Nosakot drošus un nemainīgus pamatprincipus un paredzot darbības un nodokļu atvieglojumus, jāveicina publiskā un privātā sektora partnerības ierosmes.

6.7. Uzņēmēju un darba ņēmēju apvienības, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas darbojas šajā jomā, varētu būtiski sekmēt prasmju izplatīšanu, iespēju apzināšanu, izpratnes veidošanu un izglītības un apmācības pilnveidošanu. Šāda veida projektos vienmēr būtu jāiesaista pilsoniskā sabiedrība.

6.8. Lai līdzekļu izlietošana būtu efektīva, svarīga nozīme ir informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (IKT). Nesen veiktā Komisijas pētījumā (*"The implications of ICT for Energy Consumption"* (*e-Business Watch*, izpētes ziņojums Nr. 09/2008, http://www.ebusiness-watch.org/studies/special_topics/2007/documents/Study_09-2008_Energy.pdf) uzsvēta nepieciešamība pilnībā izmantot iespējas, kuras paver minētās tehnoloģijas ⁽⁶⁾. Tas varētu ļoti pozitīvi ietekmēt jaunu, vidi saudzējošu darba vietu izveidi.

6.9. Komiteja 2008. gada atzinumā par ēku energoefektivitāti ⁽⁷⁾ ierosināja konkrētus politikas pasākumus, lai atvieglotu ēku energostandartu kontroli un stimulētu galapatērētājus iegādāties un uzstādīt attiecīgu aprīkojumu, kā arī atjaunot ēku siltumizolāciju.

6.10. Lai sekmētu atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu, pēc Komitejas domām, ir jāveicina pētniecība un izstrāde, jāīsteno programmas stabila un neatkarīga tirgus izveidei, kā arī jāatbalsta uzņēmumi un tiešie patērētāji, nosakot nodokļu atvieglojumus un paredzot stimulus atjaunojamās enerģijas ražošanai un patēriņam. Šīs programmas jāplāno ilgtermiņā, kā to dara Vācijā, kas paredz pakāpeniski samazināt valsts atbalstu, lai uzņēmēji un sabiedrība pēc kāda laika spētu veikt ieguldījumus patstāvīgi.

⁽⁶⁾ OV C 175, 28.7.2009., 87–91. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 162, 25.6.2008., 62.–71. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 277, 17.11.2009., 20. lpp.

6.11. Atsevišķa nodaļa jāvelta izglītībai un apmācībai⁽⁸⁾. Izglītībai ir izšķiroša nozīme zināšanu izplatīšanā un nākamo paaudžu izpratnes veidošanā, savukārt profesionālā apmācība ir

priekšnosacījums, lai izstrādātu jaunas tehnoloģijas, kas ļauj paaugstināt energoefektivitāti un ierobežot klimata pārmaiņas.

Briselē, 2010. gada 14. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Mario SEPI

⁽⁸⁾ OV C 277, 17.11.2009., 15.–19. lpp.